

Fördjupat underlag kring undervisningen i svenska som andraspråk

Upprättad
Datum: 2020-08-20
Version: 1.0
Ansvarig: Daniel Pamp, Hanna Croneman, Helena Nilsson
Förvaltning: Grundskoleförvaltningen
Avdelning/Enhet: PDM

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
En genomgång av ämnet svenska som andraspråk.....	3
Lagstiftning.....	4
Skillnader och likheter mellan ämnena svenska som andraspråk och svenska i styrdokumentet (Lgr11).....	4
Tidigare utredningar.....	5
Kartläggning	5
Varför avviker måluppfyllelsen för svenska som andraspråk på ett negativt sätt jämfört med övriga ämnen?	8
Bakgrund.....	8
Bakomliggande faktorer.....	8
Hur jobbar grundskoleförvaltningen med svenska som andraspråk och vad gör vi för att förbättra resultaten?.....	10
Vem har arbetat/arbetar med dessa frågor?.....	10
Insatser.....	11
Utvecklingsområden.....	11
Hur kan vi arbeta framåt för att höja resultaten?.....	12
Vad säger forskningen om framgångsfaktorer?.....	12
Sammanfattning	13

Bakgrund

En genomgång av ämnet svenska som andraspråk

Undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt svenska tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära. Undervisningen ska ge eleverna rika möjligheter att kommunicera på svenska utifrån sin kunskapsnivå, utan att ställa för tidiga krav på språklig korrekthet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva på svenska. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmåga att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska ges möjligheter att kommunicera i digitala miljöer med interaktiva och föränderliga texter. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.

I undervisningen ska eleverna möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt svenska språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sina kunskaper om svenska språket, dess normer, uppbyggnad, uttal, ord och begrepp samt om hur språkbruk varierar beroende på sociala sammanhang och medier. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om och tilltro till den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att ta ansvar för det egna språkbruket i olika sammanhang och medier.

Genom undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften, anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, välja och använda språkliga strategier, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer, och söka information från olika källor och värdera dessa.¹

Lagstiftning

Svenska som andraspråk

14 § Undervisning i svenska som andraspråk ska, om det behövs, anordnas för

1. elever som har ett annat språk än svenska som modersmål,
2. elever som har svenska som modersmål och som har tagits in från skolor i utlandet, och
3. invandrarelever som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med en vårdnadshavare.

Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk för en elev.

15 § Undervisning i svenska som andraspråk ersätter undervisning i svenska.

Svenska som andraspråk får därutöver anordnas:

1. som språkval i grundskolan och specialskolan,
2. som elevens val, eller
3. inom ramen för skolans val.²

Eleverna är garanterade minst 1 490 timmar svenska eller svenska som andraspråk under sin grundskoletid och detta får inte minskas som del av skolans val.

Skillnader och likheter mellan ämnena svenska som andraspråk och svenska i styrdokumentet (Lgr11)

Som Skolinspektionen nämner i sin rapport "Svenska som andraspråk i årskurs 7–9" (2020) skiljer sig inte ämnena så mycket åt när det gäller syfte, centralt innehåll och kunskapskrav. Det faktum att ämnena både liknar och inte liknar varandra ställer speciella krav på såväl lärare som rektorer.

Skolinspektionen skriver vidare i sin rapport att:

“Det centrala innehåll som undervisningen i svenska som andraspråk i årskurs 7–9 ska omfatta är till stor del detsamma som för ämnet svenska. Exempelvis är de fem större kunskapsområdena som ska behandlas desamma. Skillnaderna består huvudsakligen i att inläring av ord och begrepp samt hur de bildas

---

¹ Kursplan svenska som andraspråk

² https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skolforordning-2011185_sfs-2011-185

betonas mer i svenska som andraspråk än i svenska. Eleverna ska också arbeta med prosodi och uttal samt språkliga strategier för att kunna förstå och göra sig förstådda i skolans ämnen när det egna svenska språket inte räcker till. Nordiska språk, dialekter samt språkhistoria ingår inte i det centrala innehållet för svenska som andraspråk.

Även kunskapskraven är till stor del desamma. Exempelvis är delarna i kunskapskravet för betyget E i årskurs 9 identiska när det gäller att kunna läsa skönlitteratur och sakprosatexter med flyt, samt att kunna skriva olika slags texter med anpassning till texttyp, språkliga normer och strukturer. En jämförelse mellan Skolverkets kommentarmaterial till kursplanerna i svenska som andraspråk och svenska visar inte heller att kravnivån i dessa delar är olika. I kommentarerna till svenska som andraspråk anges också uttryckligen att ämnet inte är en lättare kurs än svenska.

En skillnad finns dock i delen av kunskapskravet som gäller muntlig kommunikation. Där bedöms i svenska som andraspråk även elevens förmåga att använda fungerande språkliga strategier i samtal och diskussioner. Det som främst skiljer de båda ämnena åt är att i kursplanen för svenska som andraspråk betonas att undervisningen ska ge eleverna rika möjligheter att kommunicera på svenska utifrån sin kunskapsnivå, utan att läraren ställer för tidiga krav på språklig korrekthet. Detta innebär att elever inte ska hindras av att de inte alltid uttrycker sig helt enligt normen.

Det faktum att svenska och svenska som andraspråk är så pass närliggande har varit föremål för diskussion. En studie visar att detta kan leda till att ämnet blir ett skuggämne till ämnet svenska och att andraspråks elever betraktas utifrån vad de saknar snarare än vilka resurser de har. En annan visar på risken att ämnet därigenom ses som ett stödämne underordnat ämnet svenska, och med färre tankemässiga utmaningar. Myndigheten för Skolutveckling kom redan 2004 med förslaget att slå samman de båda svenskämnen².

Tidigare utredningar

Det finns inga tidigare interna utredningar i grundskoleförvaltningen i Malmö gjorda gällande specifikt svenska som andraspråk mer än det som framkommit i de årliga kunskapsresultatrapporterna³ och i kvalitetsrapporterna⁴. Skolinspektionen har granskat undervisningen i svenska som andraspråk i årskurs 7-9 där ett antal skolor från Malmö stad var med⁵.

Kartläggning

Vid slutet av läsåret 2019/2020 var det 9 893 elever (inkl. nyanlända elever) som läste svenska som andraspråk i Malmö stads kommunala grundskolor. 67,39 % av eleverna i Malmö stads kommunala grundskolor var godkända i ämnet i slutet av årskurs 6. För årskurs 9 var 66,77 % av eleverna som läste svenska som

³ <https://malmo.se/Service/Utbildning-och-forskola/Grundskola/Kvalitet-i-grundskolan/Kunskapsresultat-i-kommunala-grundskolan-och-grundsarskolan.html>

⁴ <https://malmo.se/Service/Utbildning-och-forskola/Grundskola/Kvalitet-i-grundskolan/Systematiskt-kvalitetsarbete.html>

⁵ <https://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Kvalitetsgranskning/svenska-som-andrasprak-i-arskurs-7-9/>

andraspråk godkända i ämnet när det slutade grundskolan. I årskurs 6 hade inget annat obligatoriskt ämne lägre än 82,9 % andel godkända (Idrott och Hälsa) och i årskurs 9 var matematik det ämne med näst lägst måluppfyllelse med 84,32 % godkända efter slutet av årskurs 9.⁶

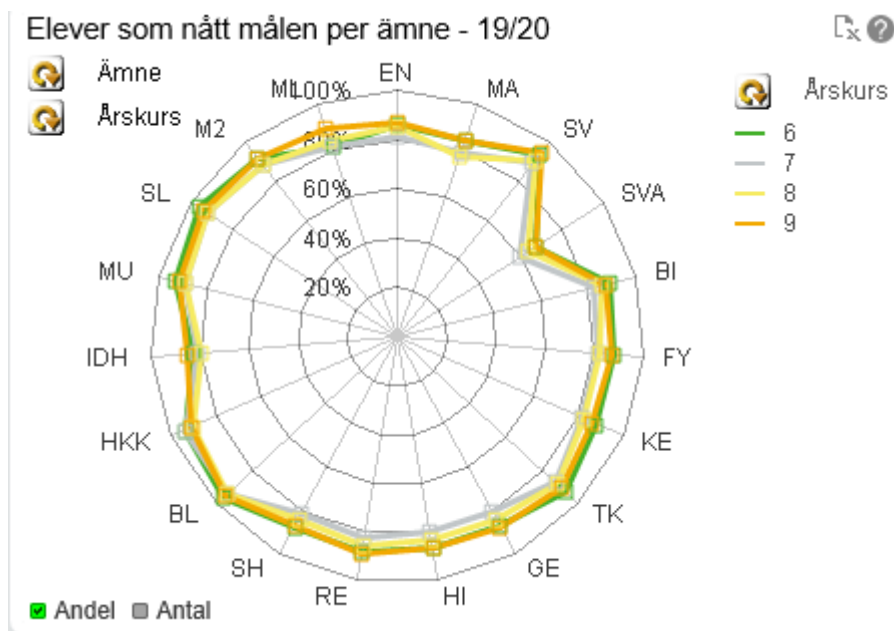

Diagram (Andel elever som nått målen per ämne 2019/2020. Data från Malmö stads Koll(Qlikview))

Om man inte räknar med nyanlända⁷ är det 74,76 % som når målen i SvA i årskurs 6 och 78,38 % som når målen i ämnet i årskurs 9.

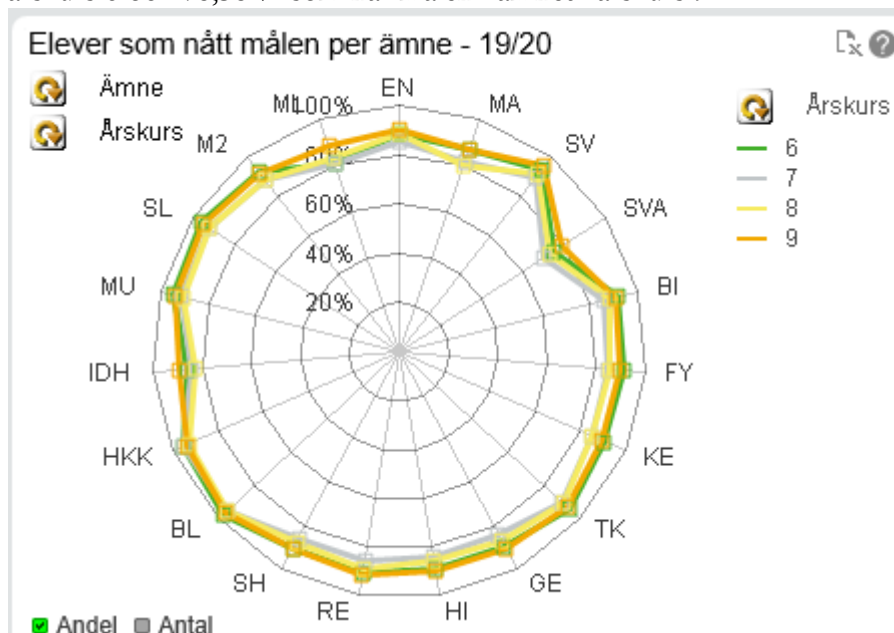

Diagram 1 Nyanlända ej medräknade, andel elever som nått målen per ämne 2019/2020. Data från Malmö stads Koll(Qlikview))

Under de senaste fem åren har andelen som nått målen i SvA varit som högst läsåret 2019/2020 med totalt 64,27 % av eleverna i årskurs 6 - 9 som nådde

⁶ <https://cityofmalmo.omniacloud.net/komin/it-system/administration-och-styrning/koll-qlikview-statistik-och-uppfoljning>

⁷ Nyanländ = elev med ett mottagningsdatum som inte är äldre än fyra år samt efter höstterminens start det år eleven fyller sju år (dvs. nyanländ enligt den nationella definitionen)

målen och som lägst 2015/2016 då 59,36% av samtliga elever i årskurs 6 - 9 nådde målen.

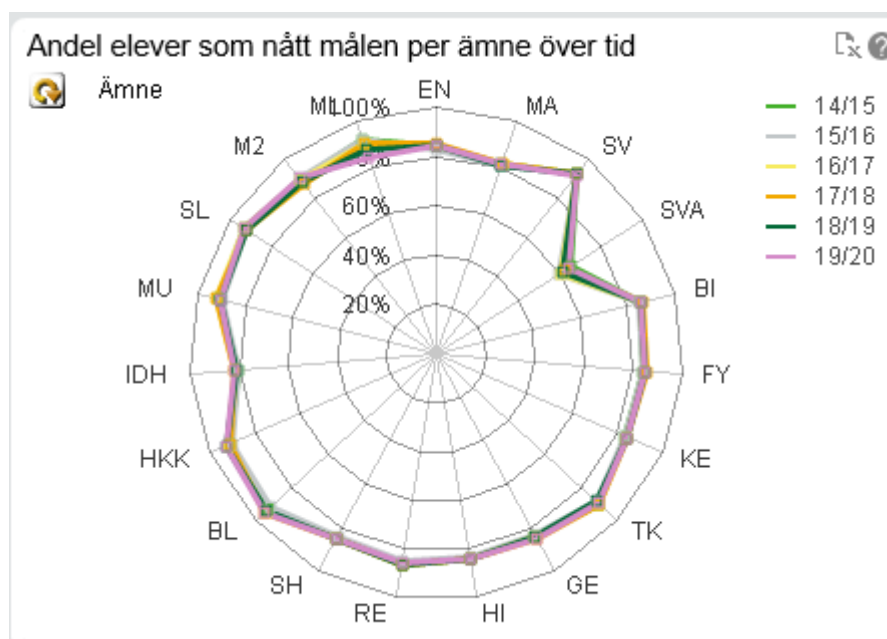

Diagram 2 Andel elever (inkl. nyanlända) som nått målen per ämne över tid. Data från Malmö stads Koll(Qlikview)

Om man inte räknar med nyanlända var högst andel godkända 2015/2016 då 76,24 % nådde målen medan andelen var som lägst 2018/2019 då 72,65% nådde målen i SvA.

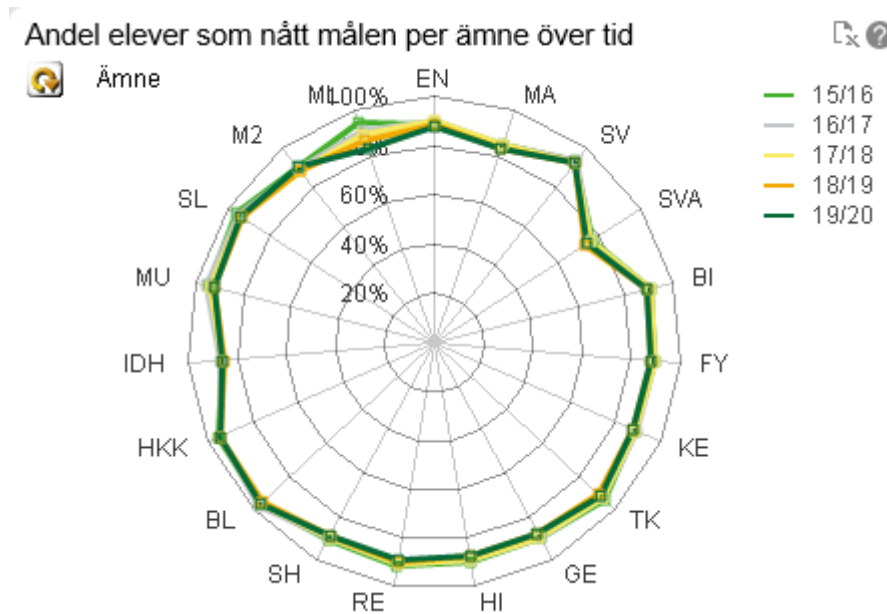

Diagram 3 Andel elever som nått målen per ämne över tid, nyanlända ej medräknade. Data från Malmö stads Koll(Qlikview)

Varför avviker måluppfyllelsen för svenska som andraspråk på ett negativt sätt jämfört med övriga ämnen?

Bakgrund

I Grundskoleförvaltningens kvalitetsrapport 2019⁸ står det följande: “Låg måluppfyllelse i svenska som andraspråk. Förutom matematiken är svenska som andraspråk också ett ämne med låg måluppfyllelse, och som många elever i förvaltningens verksamheter behöver för att nå gymnasiebehörighet. Skolinspektionens pågående tematiska kvalitetsgranskning tyder på utvecklingsbehov i hur ämnet organiseras och bedömningen av vilka elever som ska läsa svenska som andraspråk. Den kvalitativa uppföljningen pekar på att normer och inställningen till ämnet kanske också påverkar resultatet. Förvaltningen behöver en ökad förståelse av gruppen elever som läser svenska som andraspråk, hur undervisningen är organiserad och vad som i övrigt påverkar den låga måluppfyllelsen. Det är sannolikt att höjda resultat i svenska som andraspråk är en nyckel till ökade resultat även i andra ämnen”.

Det finns en anledning att titta närmare på varför resultaten är så låga i svenska som andraspråk och hur grundskoleförvaltningen skulle kunna arbeta långsiktigt för att förbättra dessa.

Bakomliggande faktorer

I hela Sveriges grundskolor i årskurs 9 2018/19 låg måluppfyllelsen i svenska som andraspråk på 63.6 % och i samma ämne för nyanlända var resultatet 41 %.

En anledning till att resultaten är lägre är att kursplanen i svenska som andraspråk är svår att tillämpa för nyanlända elever. Enligt skollagen⁹ är definitionen för att man är nyanländ följande: “Med nyanländ elev avses den som har varit bosatt utomlands och som numera är bosatt här i landet eller ska anses bosatt här och som har påbörjat sin utbildning här efter höstterminens start det kalenderår då hon eller han fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet”.

Elever som är nyanlända bedöms efter samma kursplan i svenska som andraspråk som elever som är födda i Sverige eller har varit i Sverige under en längre tid. Det centrala innehållet i svenska som andraspråk är utformat så att eleverna redan ska ha kunskaper i ämnet när de når årskurs 7-9. Det innebär att det centrala innehållet fördjupas genom årskurserna och bygger på tidigare kunskaper och att det inte är anpassat för elever som är nybörjare i språket. Detta innebär att det kan vara svårt att undervisa nyanlända elever utifrån dessa kursplaner och att det då finns risk för att de inte får rätt till en likvärdig utbildning. Detta kan vara en förklaring till att måluppfyllelsen i svenska som

---

⁸ <https://malmo.se/Service/Utbildning-och-forskola/Grundskola/Kvalitet-i-grundskolan/Systematiskt-kvalitetsarbete.html>

⁹ Skollagen 3 kap. 12 a §

andraspråk för nyanlända elever oftast är lägre än för de elever som bott en längre tid i Sverige eller är födda i Sverige.

Tidsaspekten, det vill säga hur lång tid det tar att lära sig ett nytt språk har också stor påverkan.

I Eva Cerús bok “Svenska som andraspråk” (2000), uttalar sig Åke Viberg om att det tar lång tid att lära sig ett andraspråk. Följande tabell visar hur lång tid det tar att tillägna sig ett skol- och ämnesspråk under förutsättningar att eleven får explicit undervisning i språket:

Ankomstålder	Genomsnittlig tidsåtgång
5-7 år	3-8 år
8-11 år	2-5 år
12-15 år	6-8 år

Viberg skriver vidare om detta i sin bok “Att undervisa elever med svenska som andraspråk – ett referensmaterial” (2001). Han menar att andraspråksinlärare behöver det nya språket för att knyta an till nytt kamratskap och till det svenska samhället. Samtidigt är svenskan nyckeln till framgång i skolan för har man en god behärskning av svenskan får man det lättare i de andra ämnena. Det är viktigt att utveckla inlärarens bas och utbyggnad samtidigt, på så vis får man en bra språkutveckling. Med bas menar Viberg muntlig muntlig färdighet på sitt modersmål som normalt sett är uppnådd vid skolstarten, men också förmågan att kunna hantera språket i större omfattning än ljud, ord, böjningsformer, satser och meningar. Man måste kunna delta i diskussioner, förstå och göra sig förstådd. Med utbyggnad menas att kunna läsa och skriva och att se sambanden mellan dessa. Utbyggnaden innebär i stort en fortsatt utveckling av språket i exempelvis grammatik, ämnesspecifika ord, att anpassa sig i tal och skrift till mottagaren. Att tillägna sig ett andraspråk är en lång process som innehåller många komponenter och som fortsätter långt efter avslutande studier.

Andra orsaker till den låga måluppfyllelsen i svenska som andraspråk, enligt Skolinspektionens rapport “Svenska som andraspråk i årskurs 7-9”¹⁰, kan vara följande:

- Många obehöriga lärare undervisar i sva och får inte det stöd som de behöver
- Organiseringen av undervisningsgrupper brister, utifrån elevernas behov
- Analys vad som orsakar och påverkar elevernas resultat och utveckling framåt kring detta saknas
- Låga förväntningar
- Låg status på ämnet svenska som andraspråk

---

¹⁰ <https://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Kvalitetsgranskning/svenska-som-andrasprak-i-arskurs-7-9/>

Hur jobbar grundskoleförvaltningen med svenska som andraspråk och vad gör vi för att förbättra resultaten?

Vem har arbetat/arbetar med dessa frågor?

Bakgrunden till att Pedagogisk inspiration (PI) startade var att Malmö stad påbörjade sin omorganisation av nämnder och förvaltningsverksamheter under 2013¹¹. För att citera från denna “Verksamhetsstrategi”¹²:

“Avdelningen PI Malmö inrättades den 1 augusti 2014 utifrån ovan beskrivna bakgrund och skapades genom en sammanslagning av CPI och FoU samt grundskoleförvaltningens utvecklingsavdelning. De tre förvaltningsdirektörerna fastslog styrgruppens direktiv den 19 augusti 2014. I direktivet beskrivs PI Malmös verksamhet samt styrgruppens uppdrag och riktlinjer. I direktivet återfinns bland annat två viktiga principer att PI Malmö ska:

[...] stödja de tre skolförvaltningarna i deras pedagogiska utvecklingsarbete, utifrån respektive förvaltnings behov

[och]

[...] bidra till kollegialt lärande mellan skolformerna och utgöra en arena för samarbete mellan skolförvaltningarna utifrån ett 1-65 års perspektiv (Styrgruppsdirektiv-B-140812)”

I augusti 2015 bildades inom PI en språkgrupp, med ett tydligt uppdrag kring “språkutveckling”. Denna grupp består från början av fyra pedagoger. I december 2015 anslöt ytterligare en pedagog till denna grupp. I denna grupp som vände sig till alla skolor, arbetade man med bland annat “Genrepedagogik”. Även om man vände sig till alla skolor, så var det upp till varje rektor att “beställa” vad man ville få hjälp med. Utifrån önskemål från rektorerna blev uppdragen olika beroende på vad rektorerna prioriterade.

Under sommaren 2016 slutade tre av pedagogerna och i augusti 2016 anställdes två nya pedagoger. Gruppen arbetade på uppdrag av skolor med bland annat: genrepedagogik, cirkelmodellen, “Läsllyftet” och “ASL” (Att skriva sig till läsning).

2016 kom även ett uppdrag från förvaltningsledningen att höja kompetensen i svenska som andraspråk. Detta utmynnade i ett samarbete mellan språkgruppen på PI och Malmö Högskola. Lärare på Malmös grundskolor fick då möjlighet att utbilda sig och få behörighet i svenska som andraspråk. Detta pågick mellan 2016-2019. Under 2018-2019 fick skolorna även statsbidrag för att kunna gå utbildningen.

---

¹¹ “PI Malmö, Verksamhetsstrategi - Version 1.3”, 2015-05-08

¹² ibid., s. 4

2018 arbetade denna grupp fram rutiner för SvA-undervisningen ”Rutin för undervisning i svenska som andraspråk för Malmö stads grund- och grundsärskolor”, som stöd till rektorena.¹³

2018-2019 pågick “Transspråkandeprojektet”¹⁴, med stöd av två olika statsbidrag. De skolor som arbetade med detta projekt var under 2018: Apelgårdsskolan, Sofielundsskolan, Rörsjö-Zenithskolan/Mellersta Förstadsskolan, Augustenborgsskolan, Lorensborgsskolan och Lindängeskolan. 2019 var det samma skolor förutom Lorensborgsskolan.

2016 startades “Vägledning & stöd” inom mottagningsenheten med syftet att underlätta nyanlända elevers övergång från Mottagningskolan Mosaik till Malmös grundskolor. Denna grupp bestod av två tjänster, som utökades med ytterligare en tjänst.

2019 tillsattes fler tjänster genom statsbidrag och under våren 2020 växte gruppen ytterligare och bestod då av 8 medarbetare, som i augusti 2020 utökades till totalt 10 medarbetare. Idag består gruppen av utvecklingssekreterare med bakgrund som lärare i svenska som andraspråk och en utvecklingssekreterare inom studiehandledning och modersmålsundervisning.

Huvuduppdraget var i grunden att stötta skolor i mottagande och undervisning av nyanlända elever och att arbeta mot skolledare, arbetslag och lärare. Sedan 1 augusti 2020 har uppdraget breddats då “Vägledning & stöd” blev en del av PDM (Enheten för pedagogiskt, didaktiskt och metodiskt utvecklingsstöd). Denna “Språkgrupp” arbetar nu även med “Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt” för alla elever i Malmös grundskolor och även med “Läs/skrivutveckling för alla elever”.

Insatser

Utifrån olika skolors önskemål kring frågor som berör svenska som andraspråk har bland annat följande insatser gjorts ute på en del av Malmös grundskolor:

- Upprätta och implementera rutiner för ämnet svenska som andraspråk
- Rutiner/Organisering kring undervisning: Förberedelseklass/Direkt inkludering
- Bedömning kring vem som ska läsa ämnet sva/sv. Bland annat implementera olika bedömningsverktyg såsom: performansanalys, “Bygga svenska”, “Hitta språket”, “Nya språket lyfter”.
- Nationellt bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling utifrån sva-perspektivet.
- Sambedömning vid nationella prov i svenska som andraspråk och resultatuppföljning i svenska som andraspråk.

Utvecklingsområden

---

¹³

<https://cityofmalmo.sharepoint.com/sites/omnia/Delade%20dokument/171%20Grundskoleförvaltningen/Styrdokument/Rutin%20för%20undervisning%20i%20svenska%20som%20andraspråk%20GRF.pdf>

¹⁴ Den svenska benämningen transspråkande har sitt ursprung i en internationell beteckning på begreppet translanguaging, som åsyftar människans användning av alla språkliga resurser vid kommunikation med andra och i det egna inre tänkandet. (Gudrun Svensson Lektor i svenska som andraspråk, Linnéuniversitetet för Skolverket, 2018)

I Skolinspektionens rapport “Svenska som andraspråk i årskurs 7-9”¹⁵ kan vi läsa att många skolor håller “låg kvalitet” i behovsbedömningarna. Med “låg kvalitet” menar man att det saknas en likvärdig bedömning och att rutiner och riktlinjer kring hur/när/vem som ska göra dessa bedömningar också saknas.

Ett område som vi upplever att många skolor har behov av och som det råder oenighet kring är vem som ska läsa sv/sva. En annan sak som Skolinspektionen uppmärksammade i sin rapport var att bedömningen om du som ska läsa sv/sva kvarstår som regel under hela grundskoletiden. Detta är också en sak som bör undersökas och utvecklas. Rutiner kring när och hur ofta en sådan här bedömning ska göras saknas. Även likvärdigt bedömningsunderlag saknas. Här ser vi ett stort behov att både föra en diskussion kring bedömning, men även kring rutiner och det vore en god idé att utarbeta en bedömningsmall för “vem som ska läsa sva/sv” och implementera denna ute på Malmös grundskolor.

Skolverket har utarbetat bedömningsmaterialet “Bygga svenska”, som man kan använda sig av för att följa en nyanländ elevs progression i sin andraspråksutveckling. Detta material finns för årskurs 1-3, 4-6 och år 7-9. Detta material är bra att använda när man tittar på just progressionen och bör användas av de som arbetar med nyanlända, men fungerar inte som fullständigt bedömningsunderlag huruvida eleven ska ges undervisning enligt kursplanen i svenska eller svenska som andraspråk.

Ett annat utvecklingsområde är att systematiskt följa upp och utvärdera de insatser som gjorts ute på skolorna. Analysera vad som har varit framgångsrikt och vad som behöver utvecklas.

Att i större utsträckning vara skolor behjälpliga vid bedömning av Nationella prov i svenska som andraspråk och för analys av resultaten och för vidare diskussion om möjliga förbättringar kring undervisning och organisation.

Hur kan vi arbeta framåt för att höja resultaten?

Vad säger forskningen om framgångsfaktorer?

I Anna Kayas (samverkansstrateg på Nationellt centrum i svenska som andraspråk på Stockholms universitet) bok “Att undervisa nyanlända” visar hon på olika framgångsfaktorer som språkforskare talar om som gynnsamma för andraspråkselevs språkutveckling och lärande. Erkända forskare (inom detta område) såsom bland annat Cummin, Gibbons, Thomas & Collier har definierat hur man kan tänka kring undervisning för flerspråkiga elever för att nå bästa resultat. Sammanfattningsvis kan man prata om följande framgångsfaktorer:

- undervisning som utgår från elevernas tidigare erfarenheter och kunskaper
- strukturerad undervisning som kännetecknas av meningsfullhet, höga förväntningar, kognitivt utmanande uppgifter samt ett tillåtande klimat
- undervisning som erbjuder eleverna rik stöttning utifrån elevernas förutsättningar och behov

¹⁵ <https://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Kvalitetsgranskning/svenska-som-andrasprak-i-arskurs-7-9/>

- att elevernas modersmål används som resurs i undervisningen och i lärandet
- att eleverna i undervisningen ges stort talutrymme samt många och varierande möjligheter till interaktion, i helklass och i mindre grupper
- att elever får utveckla språk- och ämneskunskaper parallellt.

Skolinspektionen fann i sin rapport "Svenska som andraspråk i årskurs 7-9" följande framgångsfaktorer (som de hade noterat på framgångsrika skolor):

- Rektor har ett tydligt ledningsansvar
- Rektor är insatt i vad som gäller kring ämnet svenska som andraspråk och följer i hög utsträckning upp kunskapsresultaten, analyserar dessa och genomför utvecklingsåtgärder
- Det finns flexibilitet i organisationen
- Man kan se ett samband mellan hög andel behöriga lärare och god undervisningskvalitet.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man säga att Skolinspektionens rapport som lades fram i januari 2020, uppmärksammade viktiga saker gällande ämnet svenska som andraspråk, dess organisation och undervisning ute på skolorna. Den synliggjorde brister, som måste åtgärdas och även frågeställningar som måste besvaras. Enligt denna rapport är det i många fall godtyckligt **hur** man avgör **vem** som ska läsa svenska som andraspråk.

Det finns inget tydligt bedömningsmaterial som avgör detta och då sker inte urvalet likvärdigt på landets skolor. Detta är något som många skolor frågar efter och har ett stort behov av för att göra en likvärdig bedömning. Bedömningsmaterial som "Bygga svenska" fyller inte denna funktion, utan visar snarare på elevens progression i sin andraspråkutveckling.

Anna Kaya kommenterar även detta i artikeln "*Ny granskning visar på stora svagheter i svenska som andraspråk*" i tidningen "Skolvärlden" (14 januari 2020):

“ – Det blir godtyckligt och leder fel. Många skolor har problem med att göra behovsbedömningen av vilka elever som ska läsa svenska som andraspråk. Då är frågan om vi verkligen ska ha ett ämne som är behovsprövat när inget vet hur man ska pröva behovet, och när staten, Skolverket i det här fallet, inte ger stöd hur man ska göra det.

Det här kan få stora konsekvenser på många skolor där eleverna godtyckligt hamnar i det ena eller andra ämnet utan att man vet varför”.

Det har även visats att bedömning oftast inte sker flera gånger under elevens skolgång utan att eleven fortsätter att läsa svenska som andraspråk under hela grundskolan om hen en gång har börjat läsa detta. På många skolor saknas det rutiner kring detta.

Framgångsfaktorerna för en väl fungerande svenska som andraspråksundervisning hävdar både forskare och Skolinspektionen är en

rektor som är insatt i svenska som andraspråksämnet och en väl fungerande organisation som kan ge goda förutsättningar till sin personal, en behörig personal som har höga förväntningar på sina elever och kan ge god kvalificerad undervisning som utgår från elevernas tidigare erfarenheter och kunskaper.

Det finns både en nationell som kommunal utmaning. På ett nationellt plan och från statens sida måste det göras tydligt vem som ska läsa svenska som andraspråk. I dagens lagtext, finns utrymme för egna tolkningar och bedömningar och det är svårt för en rektor att avgöra detta. Därför bör lagtexten bli tydligare och ett bedömningsmaterial bör tas fram för att alla skolor ska kunna göra en likvärdig bedömning.

Även vidareutbildning av personal både på nationell och kommunal nivå är av stor vikt för att skapa en likvärdig skola med behöriga lärare i svenska som andraspråk på samtliga skolor.

På kommunal nivå finns det många faktorer som vi skulle kunna påverka och bland annat följande delar varit av intresse att undersöka:

- Vilken påverkan har rektorns/ledningens kunskap och inställning till ämnet?
- Hur ser behörigheten ut gällande SvA-lärare?
- Hur ser fördelningen ut gällande SvA-lärare?
- Hur ser organisationen kring SvA-undervisning ut?
- Hur kopplar pedagogerna språkutveckling med ämnesinnehåll
- Hur arbetar lärarna språkinriktat i sin ämnesundervisning?
- Hur fungerar det med transspråkande för att utveckla andraspråksutvecklingen?
- I vilken utsträckning påverkar modersmålsundervisningen och studiehandledningen elevens andraspråksutveckling?